

OPPIMISEN TUEN KÄSIKIRJA

Kauhajoen lukio

TIIVISTELMÄ

Miten opiskelijoiden tuki ja ohjaus järjestetään Kauhajoen lukiossa? Millaisia tukimuotoja on olemassa ja miten tukea saa, jos tarvitsee?

Kauhajoen lukio

Opas henkilöstölle, opiskelijoille ja huoltajille.

Sisällys

Johdanto	2
1.1. Opiskelun tuen järjestäminen	2
Tuen tarpeen tunnistaminen	2
1.2. Opiskelijan tuen roolijako	3
1.3. Opiskelun tuen vuosikello	4
Tuen tarpeen arviointi ja suunnittelu	5
2.1. Tiedonsiirto nivelvaiheissa	5
2.2. Kartoitukset	6
2.3. Opiskelusuunnitelma ja tuen kirjaaminen	6
Tarjottavat tukitoimet	6
3.1. Tukiopetus	7
3.2. Opiskelun eriyttäminen	7
3.3. Erityisopetus	7
3.4. Opiskeluajan pidentäminen	8
3.5. Tukea tarvitsevan opiskelijan arviointi	8
Ylioppilaskokeiden erityisjärjestelyt	8
Kun opinnot eivät etene	9
5.1. Toimintamalli opintojen seurannasta	9

Johdanto

Tämä on Kauhajoen kaupungin lukiokoulutuksen opas lukiossa tarjottavien tukitoimien ja erityisjärjestelyjen organisoinnista ja työnjaosta. Käsikirjaan on koottu ne toimet ja käytännöt, joihin opiskelijalla on oikeus ja opettajalla velvollisuus. Kirjan on tarkoitus toimia oppaana sekä henkilökunnalle, opiskelijoille että huoltajille. Oppaan laatiminen on tehty osana Oppimisen tuen hanketta (OPH).

Erityinen tuki ja sen järjestäminen perustuu lukiolakiin ja lukion opetussuunnitelman perusteisiin. Oppimisen tuki lukiossa järjestetään opetushenkilöstön ja opiskeluhuoltohenkilöstön yhteistyönä, ja se voi merkitä yhteisöllisiä ja opiskeluympäristöön liittyviä ratkaisuja ja opiskelijan henkilökohtaisiin tarpeisiin vastaamista. Opiskelijaa voidaan tukea esimerkiksi erityisopettajan konsultoinneilla, opetuksen eriyttämisellä, tukiopetuksella, opinto-ohjauksen keinoin ja ryhmänohjaajan tuella. Lisäksi voidaan tarkastella opiskelijan oppimisstrategioita sekä auttaa opiskelijaa toiminnanohjauksen pulmissa.

1.1. Opiskelun tuen järjestäminen

Tuen tarpeen tunnistaminen

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen järjestämisen lähtökohtana on aina opiskelijan tuen tarve. Tavoitteena on tunnistaa tuen tarve mahdollisimman varhain ja näin ennaltaehkäistä ja minimoida oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyviä vaikeuksia. Opiskelijalla on oikeus saada riittävää tukea heti, kun tuen tarve huomataan. Tuen tulee olla joustavaa ja suunnitelmallista, sitä annetaan niin kauan ja sen tasoisena kuin opiskelija sitä tarvitsee. Oppimisen tuen tarkoituksena on mahdollistaa opiskelijoiden yhdenvertainen asema. Tuen tarpeita kartoitetaan jo heti lukio-opintojen alussa ja tilannetta seurataan opintojen edistyessä.

Lukion **erityisopettaja** koordinoi erityisen tuen järjestämistapoja ja erityisjärjestelyiden hakemista ylioppilastutkintolautakunnalta ylioppilaskirjoituksia varten. Erityisopettaja järjestää digilukiseulan kaikille opiskelijoille ensimmäisen lukuvuoden syksyllä ja järjestää tarvittaessa yksilöllisen lukitestausten tulosten tultua. Matematiikkaseulan pitävät matematiikan opettajat MAY01-opintojakson aikana. Sen tulokset toimitetaan myös erityisopettajalle.

Oppimisen tuen opettaja keskustelee opiskelijan kanssa, antaa tukea ja ohjausta ja kartoittaa sopivimmat tuen muodot. Oppimisen tuki voi olla myös aikatauluttamista, oppimisstrategioiden sekä opiskelutekniikoiden esittelyä, esimerkiksi opinto-ohjauksen oppitunneilla ensimmäisen vuoden syksyllä.

Opinto-ohjauksen ensimmäisellä opintojaksolla esitellään opiskelijan tukena olevat toimijat: etsivä nuorisotyö, opiskeluterveydenhoitaja, psykiatrinen sairaanhoitaja, (etä)psykologi, kuraattori, erityisopetus ja oppimisen tuki.

Oppimisen tuen tarpeen havaitsee yleensä **aineenopettaja** opintojakson aikana. Aineenopettaja voi keskustella opiskelijan kanssa tuen tarpeesta esimerkiksi tukiopetuksen muodossa tai ohjata opiskelijan oppimisen tuen opettajan juttusille. Opiskelija voi myös itse olla aktiivinen ja pyytää tukiopetusta.

1.2. Opiskelijan tuen roolijako

Opiskelija	• pyytää tukea ja tukiopetusta • on aktiivinen omassa toiminnassaan
Aineenopettaja (AO)	• havaitsee tuen tarpeen opintojaksolla, keskustelee opiskelijan kanssa ja tarjoaa tukiopetusta • pitää nollakursseja esimerkiksi ruotsissa ja englannissa • pitää matematiikkaseulan (MA opettajat) • kielitietoinen opetus
Ryhmänohjaaja (RO)	• toimii yhteyshenkilönä kotiin päin • seuraa opiskelijan poissaoloja ja opintojen edistymistä • haastattelee ryhmänsä opiskelijat
Opinto-ohjaaja (OPO)	• auttaa opintojen suunnittelussa ja aikatauluttamisessa • järjestää ryhmäopetusta ja henkilökohtaisia ohjauskeskusteluja
Oppimisen tuen opettaja (OTO)	• antaa henkilökohtaista tukea ja ohjausta • ryhmätukea • apua toiminnanohjaukseen, oppimisstrategioiden ja opiskelutekniikoiden oppimiseen • samanaikaisopetus esim. kansainvälisten/S2- opiskelijoiden tukemiseksi • keskustelutuki, motivointi
Erityisopettaja (EO)	• siirtopalaverissa esiin tulleet tukitarpeet tarkasteluun opiskelijan kanssa • järjestää digilukiseulan ja yksilötestit • D-lomakkeen kirjaukset • erityisjärjestelyjen esittely ja -hakemukset ylioppilas-tutkintolautakunnalle

Rehtori	- vastaa oppimisen tuen resurssoinnista - osallistuu tarvittaessa ohjauskeskusteluihin ryhmänohjaajan/opinto-ohjaajan kanssa - osallistuu erityisjärjestelyiden järjestämiseen ylioppilaskirjoituksissa
Kasvatus- ja opetusjohtaja	tekee hallintopäätökset rehtorin esityksestä
kuraattori psykiatrinen sairaanhoitaja	- matalan kynnyksen keskusteluapu - osallistuvat opiskeluhuoltoryhmän toimintaan - opiskelijan motivaation ylläpito ja jaksaminen - opiskelijan hyvinvointi
koulupsykologi	- haasteellisemmat tapaukset - mahdolliset testaukset
Etsivä nuorisotyö	opiskelijan tukena työnkuvansa mukaisesti

1.3. Opiskelun tuen vuosikello

Toukokuu	Tiedonsiirtopalaveri yläkoulun kanssa.
Elokuu	Peruskoulun pedagogisten asiakirjojen vastaanottaminen. Lähtötasotestit (ENA, RUB) ja ohjaus nollakursseille tarvittaessa sekä matikkaseula MAY01-opintojaksolla. Tiedottaminen oppimisen tuesta (ks. roolijako) Kakkosten ja kolmosten rästit (oppimisen tuki, ryhmänohjaaja, aineenopettajat) Henkilökohtainen opintosuunnitelma.
Syyskuu	Digilukiseula. Yksilölliset lukitestit tarvittaessa. Oppimisstrategiat ja oppimistyyli.
Lokakuu	Lausunnot tulevan kevään yo-kirjoitusten erityisjärjestelyitä varten. Oppimisen tukea uusintakoetta varten.

Marraskuu	Erityisjärjestelyhakemukset Yo-lautakunnalle 30.11. mennessä. Oppimisen tukea uusintakoetta varten.
Joulukuu	
Tammikuu	Oppimisen tukea uusintakoetta varten. Abien rästit ja osallistumisoikeus kirjoituksiin (aineenopettaja, ro, opo, oppimisen tuki).
Helmikuu	
Maaliskuu	Lausunnot tulevan syksyn yo-kirjoitusten erityisjärjestelyjä varten (eo).
Huhtikuu	Erityisjärjestelyhakemukset 30.4. mennessä yo-lautakuntaan.
Toukokuu	Tuen ja toiminnan arviointi.

Tuen tarpeen arviointi ja suunnittelu

Tukiopetus sovitaan suoraan aineenopettajan tai oppimisen tuen opettajan kanssa. Opettaja voi tarjota tukiopetusta tuen tarpeen havaittuaan tai opiskelija voi itse olla aktiivinen osapuoli.

Mikäli tukiopetus ei riitä, opetushenkilöstö arvioi tuen tarvetta yhdessä opiskelijan ja huoltajien kanssa ja tarvittaessa mukaan pyydetään opiskeluhoollon työntekijöitä. Tukitoimia suunnitellaan ja niiden riittävyyttä ja vaikuttavuutta arvioidaan säännöllisesti moniammatillisena yhteistyönä.

2.1. Tiedonsiirto nivelvaiheissa

Lähettävä koulu (paikallinen yläkoulu) vastaa tiedonsiirrosta. Siirtopalaveri järjestetään loppukeväästä, yleensä toukokuussa. Yksilökohtainen siirtopalaveri voidaan järjestää tarvittaessa, mikäli tuen tarve on suurempi.

Mikäli opiskelija tulee muualta eikä hänen peruskoulunsa toimita tiedonsiirtoa, voi lukio olla aloitteellinen tietojen siirron osalta.

2.2. Kartoitukset

Oppiaineiden sisällä tehdään diagnostisia lähtötasotestejä, esimerkiksi matematiikassa, englannissa ja toisessa kotimaisessa kielessä. Lukikartoitus (digilukiseula) tehdään kaikille ensimmäisen vuoden opiskelijoille syyslukukauden alussa (syys-lokakuussa). Lukion erityisopettaja tekee tarvittaessa yksilöllisen lukitestin opiskelijalle, jonka kohdalla on tarpeen selvittää lukemisen ja kirjoittamisen taitoja tarkemmin.

Lukion psykologi voi tutkia opiskelijan kognitiivisia taitoja psykologin tutkimuksen avulla, jos epäillään laajalaisempia oppimisen vaikeuksia. Psykologin tutkimuksissa arvioidaan mm. kielellisiä taitoja, hahmottamista, muistia, prosessointia ja tarkkaavaisuutta. Psykologi suunnittelee tutkimuksen sisällön yksilöllisesti taustatietojen perusteella. Opiskelija voi myös itse olla aloitteellinen päästäkseen lukitestiin tai psykologin tutkimuksiin.

ADHD tutkimukset ohjataan opiskeluterveydenhoitajalle.

2.3. Opiskelusuunnitelma ja tuen kirjaaminen

Opiskelijan kanssa suunniteltu tuki kirjataan opiskelijan suostumuksella Wilmaan Oppimisen tuen asiakirjaan. Tukitoimien kirjaaminen auttaa oppimisen tuen suunnitelman seurannassa ja arvioinnissa. Oletuksena on, että opiskelija antaa suostumuksensa kirjaamiseen, sillä niitä edellytetään ylioppilaskirjoitusten erityisjärjestelyjä anottaessa.

Mikäli opiskelija tarvitsee ylioppilaskirjoituksiin erityisjärjestelyjä, esimerkiksi lisää aikaa kokeissa tai pienryhmätilan, on tukitoimien kokeileminen ja käyttäminen jo lukioaikana sekä niiden dokumentointi opintosuunnitelmaan keskeisessä roolissa erityisjärjestelyjä myönnettäessä.

Tukitoimista kieltäytyminen on myös syytä kirjata sekä ne tilanteet, joissa järjestelyistä huolimatta opiskelija ei saavu paikalle.

Tuki-välilehdelle kirjataan opiskelijan tuen tarve, opiskelijan vahvuudet sekä suunnitellut tukitoimet. Asiakirjaa päivitetään tarvittaessa sekä arvioidaan opiskelijan kanssa vuosittain. Asiakirjan luomisesta vastaa erityisopettaja.

Aineenopettajat kirjaavat omassa aineessaan käytetyt tuen muodot Wilmaan tuki-välilehdelle toimenpiteet-osioon.

Opiskelijalle annetaan mahdollisuus pidennettyyn koeaikaan, mikäli hänen katsotaan siitä hyötyvän. Koeviikoilla luki-opiskelijat tai S2-opiskelijat ilmoittautuvat erillisellä Forms-kyselyllä käyttämään lisää aikaa kokeissa.

Tarjottavat tukitoimet

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen järjestämisen lähtökohtana on aina opiskelijan tuen tarve. Tavoitteena on tukitarpeiden varhainen tunnistaminen ja oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvien vaikeuksien ennaltaehkäisy. Opiskelijalla on oikeus saada riittävää tukea heti, kun tuen tarve huomataan. Tuen tulee olla

joustavaa ja suunnitelmallista, sitä annetaan niin kauan ja sen tasoisena kuin opiskelija sitä tarvitsee. Opiskelijan oma aktiivisuus avun pyytämisessä ja tukitoimien vastaanottamisessa on tärkeää.

3.1. Tukiopetus

Opiskelijalle annetaan tukiopetusta hänen sitä tarvitessaan tai hänen sitä pyytäessään. Pääsääntöisesti tukiopetusta antaa aineenopettaja. Tukiopetus keskittyy ainesisältöjen vahvistamiseen. Opiskelija pyytää tukiopetusta itse suoraan aineenopettajalta ja tarvittaessa voidaan konsultoida oppimisen tuen opettajaa tai erityisopettajaa. Aineenopettaja voi myös aktiivisesti suositella tukiopetusta opiskelijalle. Tukiopetus suunnitellaan opiskelijan tarpeen mukaiseksi ja annettu tuki kirjataan Wilmaan.

3.2. Opiskelun eriyttäminen

Opetusta voidaan eriyttää missä tahansa opetustilanteessa ylös- tai alaspäin opiskelijan tarpeiden mukaisesti. Opintojakson arviointiperusteet ovat kaikille kuitenkin samat. Opetuksen eriyttämisellä voidaan esimerkiksi tavoitella tietyn minimiosaamistason saavuttamista, jotta opintojaksosta olisi mahdollista saavuttaa hyväksytty arvosana. Eriyttämiskeinoja on useita. Valitun eriyttämiskeinon olisi hyvä vastata oppilaan kokemaan haasteeseen. Oppimisen haasteiden taustalla voi olla lukemisen ja kirjoittamisen vaikeutta, toiminnanohjauksen haasteita, keskittymisen ja tarkkaavaisuuden haasteita, mielenterveyden haasteita, tai sairauksien ja vammojen vaikutusta oppimiseen.

Eriyttämiskeinona voi olla esimerkiksi oppimateriaalin valinta (digi/paperi), selkokiekiset tehtävänannot, visuaalisten tai auditiivisten aistiärsykkeiden rajoittaminen opetustilanteessa (esim. korvatulppien käyttö), liikkeen salliminen, oppimista tukeva istumapaikka, opiskelutahdin rytmittäminen ja tuntien jaksottaminen, pidennetty opiskelu-aika, tai mahdollisuus osoittaa osaamista vaihtoehtoisilla tavoilla (esimerkiksi pienempiin osiin jaettu koe).

3.3. Erityisopetus

Erityisopetuksesta vastaa lukion erityisopettaja, mutta lähtökohtana on aina yhteistyö muiden opettajien kanssa. Erityisopetus tukee lukion aineenopetusta ja sitä toteutetaan joustavasti yhteisopettajuutena, ryhmämuotoisena opetuksena tai yksilötukena opiskelijan tarpeiden mukaisesti. Erityisopetus voi olla esimerkiksi opiskelutaitojen opettamista tai opiskelijan ohjaamista käyttämään omia vahvuuksiaan oppimisessa. Erityisopettaja voi tukea opiskelijaa omaksumaan itsenäisen työskentelyn vaatimia taitoja, auttaa motivaatio-ongelmissa ja opastaa opiskelijaa oman toiminnanohjauksen kehittämiseen lukio-opintojen asettamien vaatimusten mukaisesti.

Erityisopetuksen tarvetta arvioidaan opintojen alussa sekä säännöllisesti opintojen edetessä. Tukitoimet kirjataan opiskelijan pyynnöstä opiskelijan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan.

Kauhajoen lukiossa matalan kynnyksen oppimisen tuessa annetaan neuvoja opiskelijalle, kiinnitetään huomiota toiminnanohjaukseen, opiskelustrategioihin ja erilaisiin oppimistyyliihin sekä annetaan tukiopetusta opintojen edistämiseksi.

Erityisopettaja testaa opiskelijat (digilukiseula, luki-testaus) sekä käy opiskelijan kanssa ko. testien tulokset läpi ja antaa ohjeistusta sekä suosituksia opintojen suorittamista varten (erilaiset tavat testata osaamista esimerkiksi pilkottujen koealueiden avulla sekä lisäaika koeviikolla).

3.4. Opiskeluajan pidentäminen

Lukio-opinnot kestävät yleensä kolme vuotta, mutta tarvittaessa opiskelija voi opiskella lukiossa korkeintaan 4 vuotta ilman erillistä lupaa. Opiskelija laatii yhdessä opinto-ohjaajan kanssa opiskelusuunnitelman, jota päivitetään säännöllisesti opintojen aikana. Mikäli opiskelusuunnitelma laaditaan pidemmäksi ajaksi kuin kolmeksi vuodeksi, tulee asiasta sopia opinto-ohjaajan sekä alaikäisen opiskelijan huoltajien kanssa.

Opiskelujen lasketaan edistyvän oppivelvollisuuslain mukaan niin kauan, kuin opiskelija opiskelee oman opiskelusuunnitelmansa mukaisesti. Opiskelijalla on oikeus saada lisäaikaa viides vuosi opintojen suorittamiseen sairauden, vamman tai muun erityisen syyn vuoksi. (Lukiolaki 23 §). Syitä opiskeluajan pidentämiseen voivat olla esimerkiksi vaativa harrastus, lukivaikeus tai muut haasteet opinnoissa tai opiskelijan hyvinvoinnissa.

Mikäli opinnot eivät etene tukitoimista huolimatta, ryhmänohjaaja kutsuu opiskelijan luvalla opiskelijan huoltajat yhteispalaveriin, jossa mietitään keinoja opintojen loppuunsaattamiseksi.

3.5. Tukea tarvitsevan opiskelijan arviointi

Eriyttäminen tai muut tukitoimet eivät vaikuta arviointiin, sillä arvosanan antamisperusteet ovat kaikille samat. Arvosanan antamisessa voidaan kuitenkin hyödyntää tukitoimien yhteydessä saatuja monipuolisia näyttöjä osaamisesta. Arvioinnin ei pitäisi olla pelkän kokeen varassa. Koetilanteissa tarjotaan ja kokeillaan erityisjärjestelyjä jo lukio-opintojen aikana pidennetyn koeajan muodossa.

Ylioppilaskokeiden erityisjärjestelyt

Ylioppilastutkinnossa huomioidaan lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuden, sairauden, vamman, kuulovamman ja vieraskielisyyden aiheuttamat hankaluudet. Ajantasaiset ohjeet ylioppilastutkintoa varten löytyvät lautakunnan nettisivuilta.

Lukio-opinnoissa havaittu tuen tarve ja toteutuneet tukitoimet ovat keskeinen peruste ylioppilaskirjoitusten erityisjärjestelyjen tarvetta arvioitaessa. Tämä tarkoittaa, että tuen tarve tulisi tunnistaa ja erityisjärjestelyjä tarjota jo lukion kurssikokeissa, kun tarvetta siihen on.

Ylioppilaskirjoituksissa voidaan esimerkiksi myöntää kahden tunnin lisäaika, oikeus suurentaa kirjasinkokoa ja käyttää suurempaa näyttöä, myöntää lupa suorittaa koe erillisessä pienryhmätilassa tai yksilötilassa tai suorittaa näkövammaisille tai kuulovammaisille suunniteltu koe. Lisää erityisjärjestelyistä lautakunnan sivuilla.

Sairauden tai vamman osalta tarvitaan lääkärinlausunto. Erityisen vaikeaa elämäntilannetta koskien tarvitaan lausunto, lisäksi mahdollinen lääketieteellistä diagnoosia koskeva lausunto. Vieraskielisen kokelaan kyseessä ollessa tarvitaan kahden opettajan arvio vieraskielisyyden vaikutuksesta kokelaan opintomenestykseen.

Kun opinnot eivät etene

Ryhmänohjaaja ja opinto-ohjaaja seuraavat opiskelijan opintopisteiden kertymistä. Jos opinnot eivät etene opiskelijan oman opiskelusuunnitelman mukaisesti, puututaan asiaan välittömästi. Ryhmänohjaaja keskustelee opiskelijan kanssa ja on yhteydessä myös opiskelijan huoltajiin. Opiskelija ohjataan tarvittaessa erityisopettajan ja/tai opiskeluhuollon palveluihin.

5.1. Toimintamalli opintojen seurannasta

Jokaisen oppivelvollisen opiskelijan opintojen tulee edistyä opiskelijan oman opiskelusuunnitelman mukaisesti. Opiskelijan opiskelusuunnitelmaa voidaan muokata tarvittaessa hitaammaksi esimerkiksi sairauden estäessä täysipainoisen opiskelun. Lähtökohtaisesti opiskelusuunnitelma laaditaan 3; 3,5 tai 4 vuoden opiskeluaikataululle. Opinto-ohjaaja suunnittelee opiskelijan kanssa (sekä huoltajien kanssa yhteisymmärryksessä) pidennetyn suunnitelman, josta tiedotetaan opetushenkilöstöä.

Ryhmänohjaaja tarkistaa opintojen etenemistä jaksoittain edellisen jakson arviointien valmistuttua. Jos opiskelijan opinnot eivät etene tavoitellulla nopeudella, pyritään opiskelija ensimmäisessä vaiheessa ohjaamaan tukitoimien pariin sekä järjestämään palaveri opiskelijan ja huoltajien kanssa.